

Examinering in het mbo – veel gestelde vragen en antwoorden

6 april 2010

Deel 1 Algemeen

Hoe lang moeten examengegevens van studenten bewaard worden?

De inspectie gaat er vanuit dat instellingen alle examengegevens van een student bewaren, tot 1 jaar na diplomering. Daarbij gaat het om documenten die betrekking hebben op het *kwalificerende* deel van de examinering. Hiertoe behoren bijvoorbeeld (examen)portfolio's, ingerichte proeven van bekwaamheid en ingevulde beoordelingsformulieren. Ook het behaalde resultaat van de beroepspraktijkvorming maakt hier deel van uit.

Er is overigens geen wettelijke termijn voor het bewaren van examengegevens.

Hoe lang moeten diploma's bewaard worden?

Er is geen wettelijke termijn voor het bewaren van diploma's.

De inspectie geeft het advies diploma's en cijferlijsten 25 jaar te bewaren. Er is immers geen landelijke registratie van mbo-diploma's. Bij vragen over afgegeven diploma's zal men derhalve al snel bij de instelling terecht komen.

De inspectie zal hier overigens geen toezicht op houden.

Deel 2 Inkoop en Uitbesteding

Leidt een onvoldoende resultaat van een ingekocht examenproduct en/of – deinst bij een leverancier tot een onvoldoende bij de instelling?

Ja, als het materiaal ongewijzigd is ingezet wel. De instelling is immers verantwoordelijk voor de kwaliteit van de examinering.

Mocht een ingekocht product onvoldoende blijken te zijn, dan leidt dit tot een onvoldoende beoordeling bij de instelling, waarop een waarschuwing door de minister volgt. Zoals dat ook bij zelfontwikkelde producten gebeurt heeft de instelling een jaar de tijd om producten, desgewenst in overleg met de leverancier, te verbeteren. Als bij het onderzoek naar kwaliteitsverbetering dat bij de instelling wordt uitgevoerd blijkt dat het ingekochte product nog niet verbeterd is, dan kan intrekking van de licentie volgen. Voor een aantal producten van examenleverancier Kenteq is vanwege de uitzonderlijke situatie overigens twee jaar verbeterijd gegeven (zie de Ten Geleide van dit rapport op de website van de onderwijsinspectie).

In de periode april – juli 2010 voert de inspectie heronderzoek uit bij leveranciers met veel onvoldoendes. Pas daarna start de inspectie met het reguliere onderzoek bij instellingen.

Wat is het verschil tussen “inkoop bij een examenleverancier” en “uitbesteding van de examinering aan een onderwijs of exameninstelling”?

In de eerste plaats is er een wettelijk verschil. Uitbesteding is wettelijk geregeld, en inkoop niet. Zie voor uitbesteding de volgende artikelen in de Wet educatie en beroepsonderwijs: artikelen. 1.6.1; 6.3.1; 6.3.2; 7.4.4a en 7.4.9.

Er zijn ook belangrijke inhoudelijke verschillen.

Uitbesteding

In het geval van uitbesteding draagt de instelling de examinering aan een andere onderwijs- of exameninstelling over. Die andere (examen)instelling krijgt dan de volledige verantwoordelijkheid. De beslissingsbevoegdheid voor de examinering wordt overgedragen. De examinering kan alleen worden uitbesteed aan onderwijs- of

exameninstellingen die over het recht op examinering van die opleiding beschikken. Uitbesteding van examinering vindt plaats per opleiding en heeft betrekking op het héle examen ervan, met álle examentaken. Dat betreft ook de verantwoordelijkheid voor de examenregeling en de examencommissie. Het is dus niet mogelijk een deel van de examentaken (bijvoorbeeld de toetsconstructie) of een deel van het examen (bijvoorbeeld de examenafname van het praktijkdeel van de eindtermen/competenties/kerntaken van de opleiding) uit te besteden.

Als de examinering is uitbesteed, beslist de examencommissie van de instelling waaraan is uitbesteed, over de uitslag van het examen. Het is ook deze commissie die het diploma ondertekent. Op het diploma wordt *niet* de naam vermeld van de instelling waaraan is uitbesteed, maar de naam van de instelling waaraan de deelnemer is ingeschreven. De onderwijsdeelnemer heeft immers een band met de instelling waar hij zijn opleiding heeft gevolgd, en dit dient ook in het diploma tot uitdrukking te komen. Het is ook die laatste instelling die de bijbehorende diplomabekostiging ontvangt. Uiteraard moet in geval van uitbesteding de wettelijk vereiste rechtsbescherming van de deelnemer zijn gewaarborgd. Uitbesteding omvat immers de verantwoordelijkheid voor de gehele examenketen. Dit betekent dat de instelling of exameninstelling aan wie de examinering van een opleiding wordt uitbesteed, zorg moet dragen voor de examenregeling en voor de instelling van of aansluiting bij een commissie van beroep voor de examens.

De instelling *kan* tot uitbesteding overgaan als zij dat doelmatig acht of als zij op basis van de eigen bewaking van de kwaliteit van het examen van een opleiding constateert dat zij niet zelf kan waarborgen dat dit examen op alle examenonderdelen in voldoende mate aan de examenstandaarden voldoet.

De instelling *moet* tot uitbesteding overgaan als de minister haar het recht op examinering voor een opleiding heeft ontnomen.

Als de examinering van een opleiding is uitbesteed, berust de verantwoordelijkheid voor de examinering volledig bij de onderwijs- of exameninstelling waaraan is uitbesteed.

Deze laatste instelling dient dan ook de interne kwaliteitsbewaking van de examenkwaliteit uit te voeren.

De inspectie van het onderwijs heeft toezicht op de examinering van instellingen waaraan is of wordt uitbesteed.

Inkoop

Bij inkoop blijft de instelling te allen tijde verantwoordelijk voor de examinering. Ingeval van inkoop nemen instellingen exameninstrumenten en/of examendiensten (afname en beoordeling) af van een andere instelling of een examenleverancier. Bij inkoop berust de verantwoordelijkheid voor het gebruik van die toetsen bij de instelling. De instelling is dus aanspreekbaar op de kwaliteit.

Instellingen kunnen ook samenwerken op het punt van examinering. Ook dan blijft de instelling verantwoordelijk voor de kwaliteit van de examinering.

Bij inkoop of samenwerking voert de inspectie van het onderwijs het toezicht uit bij de instelling die inkoop of de samenwerking aangaat. De inspectie hanteert daarbij de standaarden die opgenomen zijn in de Regeling standaarden examenkwaliteit mbo.

Deel 3 Taal en rekenen

Hoe houdt de inspectie toezicht op Nederlands en moderne vreemde talen?

Voor het onderzoek naar de kwaliteit van examinering van Nederlands en moderne vreemde talen volgt de inspectie in 2010 en 2011 de aanpak en normering zoals hieronder beschreven.

Algemeen vormende delen

De inspectie houdt toezicht op de kwaliteit van examinering voor Nederlands en moderne vreemde talen op basis van het Toezichtkader bve 2009, de Aanvulling voor 2010 op het Toezichtkader bve 2009, het brondocument Leren, Loopbaan en Burgerschap 2007 (inclusief het addendum Nederlands in het kader van burgerschap 2007) en de

beheersingsniveaus (CEF) zoals vastgelegd in de kwalificatiedossiers. Vanaf augustus 2010 wordt ook de wet op de referentieniveaus hierbij betrokken.

In 2010/2011 betrekken we talen in het algemeen vormende deel niet bij het eindoordeel van de opleiding. Een onvoldoende voor uitsluitend talen (Nederlands en/of Moderne Vreemde Talen) leidt dus niet tot een onvoldoende voor de hele opleiding.

Beroepsgerichte deel

Taaleisen die zijn opgenomen in het beroepsgerichte deel moeten zijn verwerkt in de examinering. De wijze waarop taal wordt geëxamineerd wordt in dat geval wel betrokken bij het eindoordeel van de opleiding

Wat zijn de gevolgen van de invoering van de Wet op referentieniveaus Nederlandse taal en Rekenen?

Met ingang van 1 augustus 2010 is de wet op de referentieniveaus van kracht. Dat betekent voor het mbo dat deelnemers die zich na die datum voor het eerst inschrijven in een opleiding te maken krijgen met daarin opgenomen algemene eisen van Nederlands taal en Rekenen.

De referentieniveaus gelden dus voor deelnemers die starten vanaf cohort 2010-2011, ongeacht het dossier waarop ze zijn ingeschreven. Voor de deelnemers van 2007-2008 en 2008 –2009 en 2009-2010 blijven de CEF-niveau's gelden. De zak/slaagregeling 3 van de 5 taalvaardigheden blijft hier gelden. Als deelnemers zijn ingeschreven op de nieuwste kwalificatiedossiers dan gelden de eisen van dat dossier.

Er wordt gebruik gemaakt van de niveau-aanduiding 'fundamenteel niveau' (=F). Voor de opleidingsniveaus 1 t/m 3 geldt voor Nederlandse taal en rekenen 2F en voor niveau 4, 3F. Daarnaast zijn er streefniveaus (=S). Meer informatie is te vinden op:

www.steunpunttaalenrekenenmbo.nl

Hoe houdt de inspectie toezicht op Rekenen?

In 2010 en 2011 zal de inspectie in haar reguliere toezicht nog geen onderzoek doen naar de examinering van Rekenen, voor zover het de algemeen vormende delen betreft. Als Rekeneisen zijn opgenomen in het beroepsgerichte deel, wordt dit wel in het onderzoek betrokken.

Deel 4 Examinering in de beroepspraktijk

Het leerbedrijf is geaccrediteerd door het kenniscentrum. Wij gaan er vanuit dat de deskundigheid van de beoordelaars daarmee is geborgd. Klopt dit?

Nee. De accreditatie spitst zich meestal toe op het begeleiden van deelnemers en niet op het beoordelen.

Daarnaast is de kwaliteit van de examinering in de BPV de verantwoordelijkheid van de instelling. Het is dus aan de instelling om te garanderen dat het oordeel van de beoordelaar van het leerbedrijf deskundig en betrouwbaar is. De instelling zal in dat verband ook nagaan op welke wijze het leerbedrijf de beoordeling eventueel borgt. Als de accreditatie zich ook uitstrekt tot de deskundigheid van beoordelaars, dan betreft de inspectie dit bij haar oordeel. Ook eigen onderzoek of audits van de instelling worden door de inspectie hierbij betrokken.

Neemt de inspectie genoegen met een certificaat als bewijs van de deskundigheid van de betrokkenen bij examinering?

Nee, niet zonder meer.

De instelling moet waarborgen treffen voor de deskundigheid van de beoordelaars. Een certificaat kán een onderdeel zijn van dat borgingssysteem.

Het gaat erom dat de instelling weet of de betrokkenen bij examinering voldoende deskundig zijn. De instelling zal dus zicht moeten hebben op de kwaliteit van het werk dat betrokkenen verrichten. De diversiteit die schuil gaat achter certificaten maakt het

lastig ze te beschouwen als een op zichzelf staande garantie voor kwaliteit. Als een certificaat is afgegeven is het bijvoorbeeld ook belangrijk dat nagegaan wordt of de kwaliteit van de beoordelaars blijvend geborgd is, en op welke wijze geborgd wordt dat beoordelaars op de hoogte zijn van alle nieuwe ontwikkelingen.

Wij hebben grote moeite om de kwaliteit van de examinering in de BPV op hetzelfde niveau te brengen als de binnenschoolse examinering. Dit vraagt nogal wat van de leerbedrijven. Wat moeten we hiermee doen?

Uitgangspunt is dat de instelling de examinering deels in de praktijk laat plaatsvinden. De instelling blijft echter verantwoordelijk voor de kwaliteit van de examinering. Om zorg te dragen voor een goede kwaliteit van de beoordeling in de praktijk kan de instelling de BPV-beoordelaars scholen en/of kan er voor gekozen worden om een beoordelaar vanuit de instelling aan de examinering in de praktijk toe te voegen.

Als examinering in de reële beroepspraktijk echt niet mogelijk is, dan kan de instelling een alternatief zoeken. Zo valt te denken aan een praktijksimulatie, die een reële beroepssituatie nabootst en waarin beoordelaars uit de praktijk een rol hebben.

Wij hebben stagiaires die worden beoordeeld in het buitenland. Wij kunnen geen zicht houden op de kwaliteit van de examinering die zich in het buitenland afspeelt.

De instelling is te allen tijde verantwoordelijk voor de kwaliteit van de examinering, waar die zich ook afspeelt. Ook de kwaliteit van de examinering in het buitenland zal een instelling derhalve moeten waarborgen. Als een stage zich buiten de waarneming van de instelling afspeelt, dan is het dus ook de vraag hoe de kwaliteit geborgd wordt. Het is aan de instelling de deugdelijkheid van de beoordeling te waarborgen met als uiteindelijk doel dat diplomering plaatsvindt op terechte gronden. De instelling kan er bijvoorbeeld ook voor kiezen om beoordelaars uit Nederland te betrekken bij de examinering op de stageplaats.

Hoe onafhankelijk moet een beoordelaar zijn?

Onafhankelijkheid is belangrijk, maar geen doel op zich. Het gaat erom dat sprake is van een betrouwbare en dus van een zo objectief mogelijke beoordeling. Dat is de essentie, en dat moet de instelling waarborgen.

Het heeft de voorkeur dat een beoordelaar de kandidaat niet kent. Dat is in de praktijk echter niet altijd haalbaar. Een instelling moet dan aantonen dat ze op een andere manier geborgd heeft dat sprake is van een betrouwbare, objectieve beoordeling. Daarbij is ook de context van de examinering van groot belang. Hoe complexer een examen, en de situatie waarin het examen plaatsvindt, hoe complexer de oordeelsvorming kan zijn. In het geval van een complex(e) examen(situatie) is het wenselijk om meer beoordelaars in te zetten, waarvan één onafhankelijk.

Moet de rol van de praktijkbegeleider en de beoordelaar altijd gescheiden zijn?

In principe wel. Voor de objectiviteit in de beoordeling is het beter dat een beoordelaar de kandidaat niet kent. Omdat de praktijkbegeleider de kandidaat heeft begeleid tijdens de leerperiode staat hij niet blanco tegenover de kandidaat. Het is daarom wenselijk een andere beoordelaar te kiezen. In bepaalde gevallen is dat echter moeilijk te realiseren. Als het leerbedrijf een éénmanszaak is of als er onvoldoende beoordelaars zijn met de vereiste expertise, is het soms onvermijdelijk dat de praktijkbegeleider tevens de rol van beoordelaar krijgt. De instelling moet daar dan wel een sluitende verklaring voor kunnen geven.

Is het noodzakelijk altijd twee beoordelaars te hebben?

Dat is niet altijd noodzakelijk. Afhankelijk van de specifieke situatie kan het wel noodzakelijk zijn om meer beoordelaars in te zetten. Dat is zeker het geval als er sprake is van een moeilijk te beoordelen, complexe situatie. De bedoelde complexiteit kan ook slaan op complexe vaardigheden die de kandidaat moet laten zien.

Soms is één beoordelaar toereikend. Als één en dezelfde beoordelaar meer kandidaten beoordeelt, geeft dat wel weer een betere garantie voor gelijke examenomstandigheden. In alle gevallen is de deskundigheid van de beoordelaar natuurlijk wel zwaarwegend. Het is aan de instelling om een situatie te creëren die het best past bij de specifieke omstandigheden van het examen.

Is een gesprek geschikt als exameninstrument?

Ja, een gesprek kan als toetsvorm een onderdeel zijn van examinering. Uitsluitend een gesprek voeren, als enige kwalificerende examineringsvorm kan echter niet. Als een gesprek deel uitmaakt van de examinering moet de instelling aangeven hoe het meeweegt binnen het geheel van de examinering.

Een beoordeling dient een uitspraak te doen over zowel het handelen van de kandidaat als het resultaat van dat handelen. Dit is niet mogelijk door een gesprek als enige examineringsvorm.